

Philos. 0.

787.

157-

A MAGYAR FILOZÓFIAI TÁRSASÁG KÖZLEMÉNYEI.

I. FÜZET.

A TÁRSASÁG MEGALAKULÁSA.

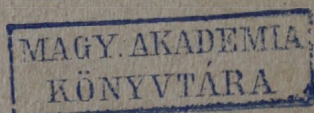
BUDAPEST.

KIADJA A MAGYAR FILOZÓFIAI TÁRSASÁG.

1901.

TARTALOM.

1. Történeti előzmények	3
2. Az előkészítő bizottság 1900. évi november 19-én tartott értekezlete	5
3. Az 1901. évi május hó 25-én tartott alakuló közgyűlés jegyzőkönyve	13
4. Az előkészítő bizottság elnökének, dr. Bokor Józsefnek megnyitó beszéde	19
5. A megválasztott elnök, dr. Emmer Kornélnek üdvözlő beszéde	32
6. A Társaság alapszabályai, a jóváhagyási záradékkal ..	37
7. A tagok névsora	43
8. Az 1901. évi november 24-iki, első felolvasó ülés tárgysorozata	47
9. A Társaság további működésére vonatkozó tudnivalók	48

1 136

A MAGYAR
FILOZÓFIAI TÁRSASÁG
KÖZLEMÉNYEI.

I. FÜZET.

A TÁRSASÁG MEGALAKULÁSA.

BUDAPEST.

KIADJA A MAGYAR FILOZÓFIAI TÁRSASÁG.

1901.

301136

MAGY. AKADEMIA
KÖNYVTÁRA

A MAGYAR FILOZÓFIAI TÁRSASÁG TÖRTÉNETI ELŐZMÉNYEI.

Alkotmányunk visszaállítása óta, több kísérlet történt hazánkban a filozófia iránt való érdeklődés felköltésére, egyesületi szervezkedés útján.*

Első volt az 1870-ben, a fővárosban keletkezett Filozófiai Társaskör, mely alig élt tovább egy évnél. HARRACH JÓZSEF, a kör jegyzője, a megszűnés okát a társaskör hibás szervezetében kereste.

Hat évvel később, 1876 okt. 11., ugyancsak HARRACH JÓZSEF hívott össze értekezletet újabb filozófiai kör alakítására. A kör, MOLNÁR ALADÁR elnöklésével meg is alakult, tizenkét értekezletet tartott s aztán két év múlva megelőzőjének sorsára jutott, 1878-ban megszűnt.

Három év múlva BÖHM KÁROLY hívott össze 1881 okt. 20-án újabb értekezletet, azzal a határozott céllal, hogy szakközlőnyt alakítsanak. Ez a mozgalom vezetett az 1882-ik évben megindult s 10 éven át fennállott Magyar Philosophiai Szemle megalapítására. Szerkesztők voltak az I—III. évfolyamban BARÁTH FERENC és BÖHM KÁROLY; a II—V. évfoly.-ban BOKOR JÓZSEF

* A három első próbálkozás részletes adatai olvashatók a Magyar Philosophiai Szemle III. évf. 459—474. lapjain.

és BUDAY JÓZSEF; a VI—X. évfolyamban BOKOR JÓZSEF. A M. Tud. Akadémia a folyóiratot a második évfolyamtól mind végig, a VII. évf. kivételével segélyben részesítette.

A M. Tud. Akadémia 1892-ben, PAUER IMRE szerkesztésével, maga indított Athenæum című filozófiai és államtudományi folyóiratot, mely az idén már X. évfolyamát futja.

Sem a Magyar Philosophiai Szemle, sem az az Athenæum ideje alatt, a legujabb időkig, filozófiai társaság alakításával nem történt kísérlet.

Az 1900. év elején azonban mind sűrűbben tűntek fel cikkek, különösen a Magyar Kritika hasábjain, melyek filozófiai társaság alakítását sürgették, a filozófia iránt való érdeklődés felköltésére. Ugyanazon év július 1-én KÖRÖSY GYÖRGY és KUN SÁMUEL felhívására a fővárosban alig 15 tagból álló értekezlet gyűlt össze, mely hosszabb vita után, majd egyhangulag abban állapodott meg, hogy a filozófiai társaság megalakítását szükségesnek mondta, s egyuttal előkészítő-bizottságot küldött ki (BOKOR JÓZSEF, KÖRÖSY GYÖRGY, KUN SÁMUEL, POSCH JENŐ), azzal a megbizással, hogy az érdeklődőknek bevonásával alapszabály-javaslatot készítsen, s az ügyet dülőre vinni iparkodjék.

Az előkészítő-bizottság néhány havi, a megalakítandó társaság körvonalainak rajzára irányult munka után, a filozófiai irodalom hazai művelőit, köztük első sorban a tud. egyetemek tanárait kérdezte meg ügyében. PAUER IMRE szives hozzájárulásával 1900 november 19-én értekezlet ült össze a budapesti tud. egyetem bölcsészeti karának 2-ik számú tanári termében. A meg-

hívtak közül BÖHM KÁROLY, BUDAY JÓZSEF, MEDVECZKY FRIGYES, PALÁGYI MENYHÉRT, PEKÁR KÁROLY akadályozva voltak a megjelenésben, s elmaradásukat kiementették. A megjelentek véleményei össze vannak foglalva az itt következő, az értekezlet lefolyásáról föl-vett, az illetők revízióján átment jegyzőkönyvben.

ÉRTEKEZLET A FILOZÓFIAI TÁRSASÁG ÜGYÉBEN.

1900 nov. 19-én.

Dr. BOKOR JÓZSEF, elnök mindenekelőtt ismerteti a Filozófiai Társaság alkotására irányuló mozgalmat s az ennek folyamánként létrejött előkészítő bizottság munkásságát.

A folyó év tavaszán a «Magyar Kritika» című lapban több cikk jelent meg egy filozófiai társaság alkotása érdekében. Körösy György és Kun Sámuel urak, a mozgalom indítói, a társaságnak u. n. pozitivisták jellegét kívántak adni. A kérdéshez mások is hozzászóltak, hibáztatván a társaság célbavett kizárólagos pozitivisták jellegét, sőt volt olyan felszólalás is, mely a filozófiai társaság alakítását alapjában hín próbálgatásnak tüntette fel.

A kezdeményezők aztán akcióba léptek s folyó évi július 1-re értekezletre hívták össze a társaság megalakítása iránt érdeklődőket. Ezen az értekezleten mintegy 15 érdeklődő jelent meg. A kifejlődött eszmecsere természetesen a körül a kérdés körül forgott, hogy szükséges-e a társaság megalakítása; hogy a társulók erők vállvetése mennyiben mozdíthatná elő a filozófiával szakszerűen foglalkozók munkásságát s mennyiben kelthetné föl a filozófia ügye iránt való érdeklődést? Az értekezleten szóba jött a sajtó, különösen a folyóiratok munkássága, sőt szóba jött a M. Tudományos Akadémia ilyenmő munkája is.

Végeredménykép az értekezlet majd egyhangulag a Társaság megalakítása mellett foglalt állást; a nagy többség pedig a megalakítandó társaságnak pozitivisták jellegét kívánt adni.

Egyúttal megállapodás történt abban, hogy négy tagból álló bizottság készítse elő a társaság alapszabályait.

Ez a bizottság mindjárt az értekezletet követő napokon, majd szeptember óta többször foglalkozott a rábízott föladat végrehajtásával. Kötelességem megemlíteni, hogy a bizottság első munkája a megalakítandó Társaság céljában azt emelte ki, «hogy bármiféle hagyományos, felekezeti állásponton felül-emelkedve, tudományos módon és liberális szellemben művelje, alkalmazza és népszerűsítse a filozófiát, s a ki a Társaságba be akar lépni, ez iránti kérelmét szabadelvű, nem felekezeti gondolkozási irányának hangsúlyozása mellett szóban, vagy írásban kifejezi az elnökség előtt.»

Az előkészítő bizottság a folytatólagos tárgyalások alatt, az itt kifejezett felekezeti aggodalmak hangsúlyozását elejtette s elegendőnek tartotta annak határozott kiemelését, hogy a Társaság *tudományos alapon* kíván működni s minden törekvést, mely a tudományos alaptól eltér, vagy vele ellentétes irányt istápol s viszálykodást kelt, elítél, sőt a Társaság kebeléből kizár. Az alapszabálytervezet 14. §-ban kifejezett e kautela mellett történt azután a társasági céloknak az a széleskörű megszabása, mely az alapszabálytervezet 2-ik §-ában ekkép olvasható:

«A filozófiai tanulmányok iránt az érdeklődést hazánkban fölkelteni és ébrentartani; a magyar filozofálás nyomait kutatni, irodalmi emlékeit összegyűjteni és kiadni; a közéletben fölmerülő elvi kérdéseket filozófiai szempontból tárgyalni; a filozófiai problémákat felolvasásokkal és időszaki közleményekkel megvilágosítani; a filozófia kedvelőit egymással összeköttetésbe hozni s irodalmi műveik megjelentetésében erkölcsileg és a mennyire lehet anyagilag támogatni; végül a hazai közművelődés emelésére az erre legcélszerűbbnek mutatkozó eszközökkel közrehatni.»

Összevetve az itt kifejezett célokat egy még meg sem alakult s így ismeretlen társaság lehető erőbírásával, összevetve továbbá ismert jelen állapotainkkal, a filozófiai mun-

kasság gyér, visszhang nélküli, meg-megszakadozó nyilvánulásaival, joggal merült fel az előkészítő bizottságban az a kérdés, hogy a Társaság képes lesz-e áthidalni jelen aléltságunkat az elérni kívánt ideális állapotokkal? van-e kezesség legalább arra, hogy a társaság ilyenmü munkájában kézzelfogható eredményekre tudjon jutni?

Bármennyire érezte is a bizottság e kérdés fölmerülésének jogosultságát és súlyát, még annál is fontosabbnak tartotta azt a másik kérdést, hogy megnyerhetők-e a közös munkának az arra való erők, különösen pedig ama kiváló férfiak, kik az egyetemeken, a Magyar Tudományos Akadémiában hivatással foglalkoznak filozófiával?

Világos ugyanis, hogy a cél bármily távol jövőben való megközelítése, ha már ily címen társaság alakul, csak a tényleg meglevő erők közreműködése mellett várható; viszont az arra való erők félreállása vagy visszahuzódása a Társaság létalapját teszi kérdésessé.

Mindezek megfontolása után arra határozta el magát az előkészítő bizottság, hogy a Társaság megalkotására vonatkozó bármely pozitív lépés megtétele előtt az ügyet ez elé az értekezet elé hozza, melyre a filozófia hazai legismertebb szakmunkásait meghívta.

Nézetem szerint a megbeszélésre váró kérdések ezek: Alkalmas módjai-e a filozófiai tanulmányok iránt való érdeklődés felköltésének és ébrentartásának azok, melyek a jelen alapszabályokban foglaltatnak?

Ha az itt megjelölt módok nem kielégítők, illetőleg nem megfelelők, mely módokat és eszközöket ajánl a t. értekezet ama, mindnyájunk által óhajtott cél elérésére, illetőleg megközelítésére: hogy a filozófia ügye abból a pangásból, melyben tényleg Magyarországon van, kiemeltessék?

Dr. PAUER IMRE bizalmatlansággal tekint a tervezett társulatalakítási kísérletre és pedig több okból. Első oka az, hogy a kezdeményezők mellőzték az egyetemi filozófiai tanárokat, kik ebben a tényben joggal sérelmet láthatnak ma-

gokra nézve. Második oka az, hogy ő mint az Akadémia titkára s egyúttal az Athenæum szerkesztője épen nem tapasztalta, hogy nagy volna az érdeklődés s a munkásságra való hajlam a filozófiával irodalmilag is foglalkozók körében. Ő igen szívesen fogad bárkit, a ki arra való cikkel az Athenæumot fölkeresi, az ily cikkeket minden módosítás nélkül közli, s ritkán fordult elő olyan eset, hogy valakinek cikkét visszaküldte volna, vagy ha tette, ezt oly okból tette, melyért igen szívesen helyt áll s a kérdezősködőknek előzékenyen meg is felel. Érzi, hogy kíváncsi volna, hogy a közönségben a filozófia iránt való érdeklődés, akár egy filozófiai társaság útján, fölkeltsék, de ennek idejét még nem látja elérkezettnek. Aztán az is megfontolandó, hogy az ilyen társaságnak a különféle filozófiai iskolákhoz képest határozott, s egy közös elvet valló program szerint kellene szervezkedni. Így van ez külföldön is. Azt értené, ha alakulna egy határozott pozitivista, Wundtista vagy Hegelista stb. társaság. Ilyformán a tagok egyetértése s közös célra munkálása biztosítva volna. Csak az a baja volna egy ilyen társaságnak, hogy igen szűk körü lenne s alig számlálhatna nálunk, a mint ő a magyarországi viszonyokat ismeri, többet néhány tagnál. Az a társaság, melynek alapszabálytervezetéről most szó van, ilyen programot nem tűz ki, e helyett a filozófiával foglalkozókat különbség nélkül felvenné, ezzel pedig a kölcsönös egyetértés meg van nehezítve, úgy hogy a társaság örökös vitában állana a nélkül, hogy valami pozitív eredményre juthatna.

POSCH JENŐ megjegyzi, hogy az egyetemi tanárok mellőzése nem szándékosan, hanem csak azért történt, mert eleddig a filoz. társaság ügye még igazán konkrét alakot nem öltött és csak most kezd öltetni. Ennek bizonyága a jelen értekezés, melynek éppen abban van a jelentősége, hogy az ügy az ő fórumuk elé került. A dolog érdemére térve ama meggyőződésének ad kifejezést, hogy a Filozófiai Társaság, úgy mint a kéz alatt levő alapszabályokban kifejezést nyert, jelentékeny hasznára válik közművelődésünknek.

Dr. PIKLER GYULA nem találja célszerűnek egy oly filozófiai társaság alakítását, mely programjában egyetlen iskola követését tűzné ki. Sőt azt hiszi, hogy az olyan szabad irányú társaság, aminő most tervezve van, lenne termékeny. Ő szívesen fogadná a társulatba a teológusokat is, kik élénk, érdekes és nálunk számot tevő — habár a felszólaló nézeteitől nagyon eltérő — filozófiai munkásságot fejtenek ki folyóirataikban. Az is indokolja szerinte a társaság megalakítását, hogy ez lenne az útja annak, hogy a filozófiával irodalmilag is foglalkozók egymást személyesen megismerhessék.

Dr. ALEXANDER BERNÁT körülbelül ugyanazon okokból, mint Pauer, bizalmatlansággal tekint a társaság kezdeményezésére, saját személyét illetőleg annyival is inkább, mert mindjárt a társaság kezdeményezésére vonatkozó egyik cikkben őt meg is támadták. Emlékeztet arra, hogy mintegy husz évvel ezelőtt volt már itt a fővárosban egy filozófiai társaság, mely alapszabályok nélkül működött s magában egyesítette a filozófia kérdései iránt érdeklődő tanárokat, írókat. Ez a kör rövid ideig munkálkodott, azután kimult, de nem is adott magáról lépten-nyomon hírt az újságoknak, mint tette a most tervezett társaság. Aggódik, hogy a közönség felzaklatása nem hozza meg a kívánt eredményt. Attól tart, hogy az eredmény nem felel meg a felköltött várakozásnak s kudarc lesz a dolog vége. Ő a filozófia ügyét félti, noha őszintén bevallja, hogy a közszellem javítása érdekében igenis szükséges volna ország-szerte a filozófia iránt való érdeklődés felköltése. Úgy látja azonban, hogy ennek az ideje még nem érkezett el. Mint a Filozófiai Írók Társaságának szerkesztője tudja, hogy kevés irodalmi munkása van a filozófiának. Ő akárhányszor megpróbálta, hogy megnyerjen egyes írókat külföldi jeles filozófiai művek lefordítására, azonban nem egyszer csalódní volt kénytelen. Szabad-e most a nagy közönség elé lépniünk, mikor látjuk, hogy nem vagyunk elegenden a kitűzött feladatok megoldására? Ha már fordításokra nincs elég munkásunk, kétli, hogy volna az önálló művek megírására, pedig a mostani

társasági tervezet ilyen munkák íratását, sőt felolvasását is fölvette a programjába. Mindamellett ő maga régóta jártatja már az eszét egy társaság alakításán s üdvösnek is tartaná a hazai közszellem érdekében, ha a társaság létrejönne s eredményesen munkálkodnék. Ő mindig készen áll a munkára.

Dr. SIMON JÓZSEF SÁNDOR már a M. Kritikában is kifejezte azt az aggodalmát, hogy a magyar filozofia társaság-alakításra még aligha megérett, mégis rendkívül kíváncsún tartaná egy egyetemes filozófiai társaságnak megalakítását. Az a néhány szanaszét dolgozó filozófus legalább közelebből megismerné s nem nézné némi kicsinylő idegenkedéssel egymást. Meg azután filozófiai közönséget is teremthet munkásságának, a melytől buzdítást és támogatást lehetne remélni. Ő szerinte mindent el kell követnünk, hogy, ha csak lehetséges, filozófiai társaságot alakíthassunk.

KUN SÁMUEL, mint a társaság egyik indítványozója, szükségesnek tartja Pauer és Alexander sérelmére megjegyezni, hogy akkor, amikor a társaság alakítása érdekében első cikkét megírta, vagy mikor a pro és contra nyilatkozókat értekezletre összehívta, alig mert az egyetemi tanárookra gondolni. Ő kizárólag pozitivista társaság létrehozására törekedett. Az ő programját ez az alapszabálytervezet elejtette ugyan, mindamellett készen van a dologra e tervezet mellett is, természetesen a saját filozófiai álláspontja fentartásával. Beismeri azt is, hogy az első értekezletről megjelent hirlapi tudósítás tőle származik, de az akkori körülmények közt nem látott más módot az érdeklődők tájékoztatására, mint az első értekezlet kivonatos jegyzőkönyvét közrebocsátani. Amennyiben indiszkreció forog fenn, azért a felelősséget elvállalja. Befejezésül felkéri a jelenlevőket, hogy sérelmet nem tekintve az ügyet hathatós pártfogásukban részesítsék.

Dr. KÖRÖSY GYÖRGY Alexander Bernátnak ama megjegyzése, hogy a kritika fegyverét is használta a társaság szer-

vezésére vonatkozó cikkében, bevallja, hogy használta, még pedig szándékosan, azért, hogy hasson. Ő ugyanis a filozófiai társaság megalakítását nemcsak hasznosnak, hanem időszerűnek is tartja. Noha meggyőződésével pozitivista alapon áll, szívesen csatlakozik az alapszabálytervezethez, hogy a társaság mennél előbb megalakuljon.

Dr. PAUER IMRE még egyszer szólni kíván a tárgyhoz s megmondja, hogy szívesen felejtí azt a sérelmet, melyről előbb megemlékezett. Nézetei most sem változtak ugyan meg, de az ügy iránt való elismerését kívánja kifejezni azzal, hogy a társaságnak addig is, míg saját folyóiratát megalapítaná, szívesen felajánlja az általa szerkesztett Athenæumot. Örömmel teszi, ha a megalakulható társaság irodalmi munkásságának tért nyithat. Ez esetben még arra is kész, hogy a folyóirat politikai közleményeit szűkebb körre szorítja, vagy pedig az Akadémiánál kieszközli, hogy a folyóirat mostani terjedelmét kibővítsé. Értesítő rovatában pedig a társaság megalakulásáról s munkásságáról megemlékezik.

Dr. PIKLER GYULA a most hallott kijelentéssel kapcsolatban megjegyzi, hogy igen becsesnek tartja a társaságra nézve az Athenæum ily jóindulatu felajánlását, mindamellett nem lehet azt tudni, hogy az Athenæum mindenkori szerkesztője ugyanezt fogná-e tenni, a mit most Pauer oly készséggel megígért. Épen azért fontosnak tartja, hogy a társaság, ha megalakul, törekedjék arra, hogy saját organuma legyen. Igen hasznos dolog, hogy a filozófiának legyen oly egyesülete, a melybe bárki beléphet, ne csak olyan mint az Akademia, a hol a folyóiratról, a filozófia terjesztéséről és irányításáról és a rendelkezésre álló anyagi eszközökről csak kevesen intézkedhetnek, a filozófálók nagyobb köre pedig befolyást nem gyakorol. Egyebekben főntartja főntebb kifejtett nézeteit.

ELNÖK konstatálja, hogy a felszólalók mindannyian meg-egyeznek abban, hogy *üdvösnek tartanak propaganda kifejtését*

a filozófia iránt való érdeklődés felkeltésére. Megköszöni az értekezlet tagjainak szíves véleménynyilvánítását s az értekezletet bezárja.

Az előkészítő bizottság ezután a számára illetetlenül fenhagyott alapon: «üdvösnek tartotta a további propaganda kifejtését a filozófia iránt való érdeklődés fölkeltségére». Folytatólagos tanácskozásain, a résztvett érdeklődők helyeslésével, újra átdolgozta alapszabálytervezetét, 1901. tavaszán pedig, a fővárosi és vidéki hírlapok útján, felhívást bocsátott ki a nagy közönséghez, a filozófiai társasághoz való csatlakozásra. Midőn pedig tapasztalta, hogy a tagok, köztük a legkülönbözőbb filozófiai irányok művelői mind sűrűbben jelentkeznek, f. évi május 25-re kihirdette az alakuló közgyűlés megtartását.

Az előkészítő bizottság.

JEGYZŐKÖNYV

A MAGYAR FILOZÓFIAI TÁRSASÁG 1901. ÉVI MÁJUS HÓ 25-ÉN,
BUDAPESTEN, A VÁCZI-UTCZAI VÁROSHÁZ TANÁCSKOZÓ TERMÉBEN
TARTOTT ALAKULÓ KÖZGYÜLÉSÉRŐL.

Jelen vannak: dr. Bokor József elnöklete és Volenszky Gyula jegyzősége mellett, dr. Emmer Kornél, dr. Lázár Béla, Léderer Ábrahám, dr. Friedrich Jenő, dr. Wonaszek Antal, dr. Weszely Ödön, Zigány Zoltán, Sziklás Adolf, Posch Jenő, Dénes Lajos, dr. Ranschburg Pál, dr. Váradi Ödön, dr. Kőrösy György, Pospesch Károly, Kemény Ferenc, dr. Szitnyay Elek, Rác Lajos, dr. Pályi Ede, dr. Balagi Aladár, Bodnár Zsigmond, Révai Leo, Kun Sámuel, dr. Székely György, dr. Lendl Adolf, Roboz Andor, Kirchner Béla, dr. Solymossy Sándor, Murgú Illés stb.

1. Dr. Bokor Józsefnek, mint
az előkészítő-bizottság elnökének
ajánlatára, a jegyzőkönyv vezetése

Volenszky Gyula, hitelesítésére
pedig dr. Friedrich Jenő és Lé-
derer Ábrahám kéretik fel.

2. Dr. Bokor József, mindvégig
osztatlan figyelemmel hallgatott,

magas színvonalú beszédben ismertette a Filozófiai Társaság alakulásának történetét, célját, szólt a filozofálás akadályairól, a filozófiának, mint tudománynak, kétségbevont létjogosultságáról, cáfolva a felhozható ellenvetéseket és ezek alapján kifejtette a filozófiának nemcsak nagy hivatását, de a tudományok közti vezérszerepét.

Értekezlet általános helyesléssel kíséri elnök beszédét és a Magyar Filozófiai Társaság megalakítását elhatározza.

3. Elnök bemutatja az előkészítő-bizottság által készített, a tagok részvételével többször átdolgozott alapszabály-tervezetet s azt kéri, hogy az általános vita mellőzésével, tétessék azonnal részletes vita tárgyává.

Az indítvány elfogadtatván, jegyző az alapszabály-tervezetet pontonként felolvassa, melyet dr. Emmer Kornél, dr. Pályi Ede, Zigány Zoltán, dr. Székely György, Rácz Lajos és Kemény Ferenc

módosításainak elfogadásával, az 1. alatt mellékelt szövegben, a közgyűlés megállapít, megerősítés végett való sürgős felterjesztését kimondja.

4. Elnök felhívja ugyan a közgyűlés figyelmét az elfogadott alapszabály-tervezet 7. §-ára, a mely a tagok felvételét a választmány hatáskörébe utalja; de mivel társaságunk miniszteri jóváhagyással megalakulva még nincs, így a választmány sem gyakorolhatja említett jogát. Addig is tehát minden jelentkezőt a társaság felvett rendes tagjának kell tekintenünk. És hogy a Társaság tevékenységét is mielőbb megkezdhesse, indítványozza, hogy a tisztikar és választmány azonnal választassék meg. Egyúttal indítványozza, hogy elnökké dr. Emmer Kornél tagtársat közfelkiáltással válaszsák meg.

A gyűlés az indítványt elfogadja és dr. Emmer Kornélt általános éljenzés között, egyhangúlag, a Magyar Filozófiai Társaság elnökévé választotta.

5. Dr. Emmer Kornél, a tisztviselői kar és a választmányi tagoknak is közfelkiáltással való megválasztását indítványozza, mire jegyző felolvassa az előkészítő-bizottság által összeállított névsort;

e szerint közfelkiáltással megválasztattak:

Alelnökké: dr. Bokor József és dr. Böhm Károly; titkárrá: dr. Lázár Béla; pénztárossá: Jász Géza.

Választmányi tagokká:

1. Fővárosiakká: Dr. Buday József, György Aladár, Kemény, Ferenc, dr. Koltai Virgil, dr. Lendl Adolf, dr. Lechner László, dr. Palágyi Menyhért, Peres Sándor, Posch Jenő, dr. Ranschburg Pál, dr. Szitnyay Elek, dr. baranyavári Ullmann Pál, dr. Weszely Ödön, Zigány Zoltán és dr. Zlinszky Aladár.

2. Vidékiekké: Dietrich Gyula, dr. Kapossy Luczián, dr. Kőrösy György, Madách Aladár, dr. Pekár Károly, Rombauer Emil, dr. Simon József Sándor, Sebesztha

Károly, dr. Székely György és
Váró Béni.

Számvizsgáló-bizottság: doctor
Friedrich Jenő, Kun Sámuel és
Révai Sámuel.

6. Dr. Bokor József üdvözli dr.
Emmer Kornélt, a Társaság elnökét, ki az elnöki széket elfoglalva, tartalmas beszédben fejti ki programját, mely szerint teljes gondolatszabadságot kíván a társaságban meghonosítani. Hisz, mint a hogy több festőmester műveinek ismertetésével igazolja, a híres festők is mindig a legkülönbözőbb filozófiai iskolák képviselőit egy képen, egy csoportban ábrázolják, úgy munkálkodhatnak a Társaságunkban is a legkülönbözőbb filozófiai irányok képviselői egymás mellett. És midőn a maga és tisztviselőtársai nevében, megválasztásukért köszönetet mond, egyúttal igéri, hogy buzgóságát és kötelességtudását készséggel bocsátja a Társaság rendelkezésére, melynek felvirágzását szívből óhajtja.

Elnök beszédét hosszantartó
éljenzés követi.

7. Elnök indítványára,

a közgyűlés Halmos János, kir.
tanácsos-polgármesternek, a terem
átengedéseért, köszönetet mond.

8. Dr. Pályi Ede ajánlatára,

az értekezlet a társaságot kez-
deményezőknél, az előkészítő-
bizottságnak és különösen doctor
Bokor Józsefnek jegyzőkönyvi kö-
szönetet szavaz.

Ezzel a gyűlés véget ér.

Volenszky Gyula, s. k.,
jegyző.

Dr. Emmer Kornél, s. k.,
elnök.

Dr. Friedrich Jenő, s. k.

Léderer Ábrahám, s. k.,
mint hitelesítő.

BOKOR JÓZSEF, AZ ELŐKÉSZITŐ BIZOTTSÁG ELNÖKÉNEK MEGNYITÓ BESZÉDE.

Ide s tova egy esztendeje lesz annak, hogy itt a fővárosban egy maréknyi író és tanár azzal a céllal gyült egybe, hogy meghányja-vesse a filozófiai tudományok jelen hazai állapotát s módot keressen az irántok való érdeklődés fölkeltesére, ezzel kapcsolatban a filozófia rendszeres művelésére és terjesztésére.

A kifejlődött vita során a filozofálás fölébredésének s irodalma rendszeres művelésének minden akadályába került. A felszólalók pedig, majd kivétel nélkül, azzal a kívánsággal végezték mondanivalóikat, hogy összejövetelük ne muljék el nyom nélkül. Alkotni kellene valamely kapcsolatot, egy társaságot, mert a megbeszélt akadályok mind olyanok, hogy csak egyesült erővel lehet őket legyőzni.

A főbb akadályok ezek. A filozófiai munkáknak nincs olvasó közönsége. De állandó írói sincsenek, kik csak e tér művelésére használnák fel erejüket és idejüket. E miatt a filozófiának nálunk nincs hagyománya. Koronkint, mint napjainkban is, fel-feltűnik ugyan egynehány hivatott író, kik egyideig küzdenek a közönnnyel. Erőt vesz azonban csakhamar rajtok a régi

példaszó: *Primo vivere, deinde philosophari*. Ambíció-juk is hálásabb munkára készíti őket. És a szépen megkezdett munka abbamarad. A helybők lépő nem-zedék új lyukat ás a földbe, mint Nietzsche írta.

Ilyen egymás mellett ázott, s nem is épen mély lyukakból, melyekhez a furót mindig a külföldi kisebb-nagyobb mesterek szolgáltatták, áll ma a magyar filozófiai tudományosság. Arra, hogy az egyszer ásni kezdett lyuknak újabb munkása volna, alig van példa a magyar filozófiai irodalom történetében. Csoda-e aztán, hogy a lyukból nem lesz kút, s egyik író sem találja meg a gazdag eret, honnan a magyar érzés, a magyar gondolkodás forrása bugygyanna filozófia formájában elő.

Arra való volna tehát egy filozófiai társaság, hogy a munkások egyesítésével utána járjon annak, mely úton, mely irányban haladva lehetne kikezdeni s megtörni a közönség fásultságát; miként lehetne érdekeltté tenni a filozófiai problémák iránt a nagy közönséget?

A legegyszerűsebb út az volna, s ebben mindenki egyetértett, ha előállna egy korszakos magyar filozófus, a ki eszméinek frissességével, agyvelejének architektonikájával s azzal a bűbájjal, melyet a magyar stílus mesteri kezelése szül, ragadná magával a közönséget. Egy ilyen várt és egyre várt fenomen termékenyíthetné meg, az irodalom útján, egész közéletünket, intézményeinket ép úgy, mint tudományosságunkat és művészetünket, ezeket ép úgy, mint egész társadalmunkat. Ámde a génie, igazolja ezt az irodalom más tere, nemzete előkészülete nélkül, előző munkások hiján: kora-született. Nincs a ki megértse. Még kevesebb a ki megbecsülje. Ha egyéb okból nem, már csak ebből az

okból is az válik tehát kötelességévé a filozófia egyetemes értékét ismerőknek, hogy elébe dolgozzanak, most a reggeli szürkület idején, a fölkelő napnak. A mit egyenként kivívni nem birnak, a közeszmék kultuszát, próbálják kivívni egyesült erővel.

A refrain tehát megint az volt, s ez meggyőzte azokat is, a kik eleintén kételkedtek, vagy ellenálltak, hogy meg kell alakítani a magyar filozófiai társaságot.

A szót tett követte. A szélrózsa minden irányából összeverődött kis társaság megalkotta az előkészítőbizottságot. Ez lassanként az érdeklődőknek újabb csoportját vonta körébe. Meghallgatta a tudományegyetem előkelő hivatalos filozófusainak vélekedését. Egy pontban az egyetértés tökéletes volt. Abban a pontban, hogy a legszélesebb körű propagandát kell kifejteni a filozófiai tudomány érdekében.

Megvallom t. közgyűlés, hogy rám, kinek a filozófiai irodalom napszámos munkájában erős megpróbáltatásaim és kinos tapasztalataim voltak, ez az egyértelműség volt hatással. T. barátaim buzgósága, sőt lelkesedése leküzdette velem a korommal járó tartózkodást is. Éreztem még egyszer a kötelesség parancsszavát a magyar filozófia ügyében. Az itt-ott felhangzó baljóslatu figyelmeztetés ellenére t. barátaimmal, az előkészítő bizottsággal kitartottam a társasági alapszabályok többszörös átdolgozásában, a taggyűjtés munkájában, ennek a közgyűlésnek előkészítésében. Itt vagyunk. A t. közgyűlés dolga lesz határozni végzett munkák fölött.

Engedtessek meg azonban nekem, hogy az alkalmat felhasználva, még egy oly nehézségről emlékezzem meg, melyről eddigi tárgyalásaink alatt szó se esett. Egy olyan nehézségről, mely alapjában elfojthatná még ma is törekvéseinket, a magyar filozófáló szellem felidézését és állandósítását, ha ezt a nehézséget le nem küzdhetnők, vagy legalább vele szembe szállni nem igyekeznénk.

Ez a nehézség a vállalatunktól tartózkodóknak nem egy helyütt hallatszó igazolása, magának a filozófiának kétségbe vont létjogosultsága.

Népszerű formulázása körülbelül ez: A szaktudományok megosztzkodtak a filozófia, az egykori alma mater örökségén. Természet- és társadalomtudományok, a nevető örökösök, összes származékaikkal kiséjtítették a hajdani tudományok tudományának birodalmát és napról-napra folytatják hódító utjakat, a melynek vége a részletmunka diadala lesz az egyetemes, a mindent átölelő, a közös eszméket kultiváló filozófiai munka fölött. Sőt el fog jönni az idő, s jó, ha még nincs itt — mint mondják — mikor a filozófiához való ragaszkodás egynek tekintetik az üres mogyoró-ropogtatással; sőt rosszabb, mert a maradisággal jön egy számba, melyet a haladó ismeretek érdekében nemhogy dédelgetni, de kiirtani kellene.

Ennek, a filozófia létjogát egyenesen megtagadó allegálásnak tudományos szerkezete pedig ez: Bármely tudomány csak saját külön tárgyával, s az e tárgy kultiválásának módszerével képes biztosítani önállóságát, minden többi mellett. Van-e hát a filozófiának, a természeti, valamint az emberi tényeket szol-

gáló foglalkozáskörök, a *laboratórium* és a *bureau* mellett, külön saját foglalkozásköre s erre irányuló saját módszere?

Az így felvetett kérdésben azonban én nem annyira a filozófia ostromát látom, mint inkább azt a fordulatot, hogy a filozófiával szembeállított foglalkozások és tudományok maguk akarják átvenni a filozófia szerepét. A természeti jelenségekkel foglalkozó fizika természet-filozófiává, viszont a természeti jelenségekkel foglalkozó, igazában még ki sem képződött szociológia, etikává készül alakulni.

Ebben a fordulatban, föltéve, hogy az emberre és világára vonatkozó minden «tárgy» az igazság kutatásának két főmódszerével, az analízissel és a szintézissel akként lesz egybefoglalva, hogy a felmerülő problémák megoldása sikerrel is kecsegtet, én ebben veszedelmet nem látok. Mert nekem is meggyőződése, hogy a tudomány és a filozófia közt az elválasztó határ egyre szűkül, míg végül a kettő egy jelentőségűvé válik.

Veszedelmet ily vállalkozásban csak akkor látnék, ha például a természettudományok az ekként rájuk váró feladatot csak félig teljesítenék s készebbek volnának arra, hogy az érzékek tanuvallomása alá nem eső, analitikus módszerükkel meg sem oldható problémákat egyszerűen megoldhatatlannak jelentenék ki.

Kell-e mondanom, hogy Dubois-Reymond: «*ignorabimus*»-ára és «*hét világcsudájá*»-ra gondolok. A hírneves fiziologus fejtegetése szerint ez erőt és anyagot, a szellemi működésnek az anyagi föltételekből való magyarázását, a mozgás és az élet előállítását, a világ-

nak látszó célszerű berendezését, a gondolkodás és a nyelv eredetét s végül az akarat szabadságát a tapasztalati alapon nyugvó, kizárólag az érzékek tanúságára szorító analitikai induktív módszer nem éri föl. Ezzel azonban a természetvizsgálás előtt záródott le a probléma megfejtésének útja. De hogy az itt fölvetett, tarka problémák megközelítésének, esetleg új formában fölvetésének és magyarázásának más útja nem volna, azt tapasztalati alapon el sem lehet dönteni, mert ilyen döntés szükségkép kívülötte áll a természettudományok módszerének.

A veszedelem tehát, melyről szóltam, itt van. Egyfelől azt mondják, hogy a természettudományok kisajátították a filozófia tárgyainak felét, másfelől azonban beismerik, hogy a kisajátítás a kívánt eredményre nem vezet s egy csomó, eléggé fontos kérdés megoldatlanul lóg a levegőben.

Sokkal következetesebb volt az ilyen módon magukat a filozófiába ártó természettudósoknál COMTE ÁGOST, a pozitív filozófia lángeszű megalapítója, a ki elvet csinált a dologból és a relativitás nevében vont a határt hat alapvető tudománya közt s hagyta kapcsolataikat magyarázat nélkül. Bizonyára rendszerének hiányossága, mely különösen a lelki jelenségek-nél észlelhető, vitte rá a hatása alatt álló utóbbi fél-század tudósait, filozófusokat és természettudósokat egyaránt, hogy összezavarják a terminusokat, mig nem oda jutottak, hogy Brunetiére különbség nélkül valamennyinek a csődjét jelentette ki.

Bármily csattanós volt is Brunetiére pillanatnyi sikere, mint várni lehetett, csakhamar feledékenységbe

merült, következtetéseivel együtt. Az a haszna mégis meg volt, hogy a laboratórium a filozófia terére tett kirándulásából visszatérni látszik saját feladatához, a természeti jelenségek lefolyásának és kapcsolatainak tanulmányához. Ebben, s a rajta alapuló technikában ragyogtatja, s ha hű marad magához, napról-napra mind fényesebben ragyogtatni fogja az emberi elme öserejét, míg meg nem hódítja a természetiek világát. Csak azt ne higgye, bárhonnan jöjjön a biztatás, hogy kizárólag ő, a természettudomány van hivatva a hivatása körétől elütő más, névszerint az emberi jelenségek magyarázatára is. E részben RANSCHBURG PÁL, egyesületünk fiatal tagja járt az egyenes úton, midőn a télen, a lelki jelenségekről tartott, általános feltűnést keltett felolvasásában, nyíltan megjelölte a határvonalat, meddig mehet a pszicho-fizikai kutatás s mely lelki jelenségeket kell átutalni a társadalmi tudományok s velők a filozófia számára.

E más, a szorosabb értelemben vett természetiektől különböző, tisztán emberi jelenségek körébe lépve át, megint rábukkanok a filozófiai kutatásokkal ellentétes felfogásra. E körből is hallom a figyelmeztető szót, hogy az ember dolgán megosztozkodtak a szaktudományok. Van külön tudománya a nyelvnek, a művészetnek, az államnak, az egyháznak, az iskolának s együttesen és külön-külön mindegyik történelmének. Mit akar tehát mellettök a filozófia egységesítő agyrémével?

Csakhogy az innen felmerülő támadás hamar megkapja a választ, hamarabb, mint a természettudományi téren. Feleletem ugyanis az, hogy a nevezett szaktudo-

mányok értéke függ attól, hogy mily közel vagy távol foglaltak állást a filozófiától. Mentől inkább távozik valamelyik ilyen úgynevezett tudomány az átfoglaló, egyetemes eszmekörtől, tehát a filozófiától, annál inkább csökken tudományos becse, hogy végül a legtávolabbié csupa elintézés és mesterség számba jusson.

E merész visszavágás magyarázata az, hogy a most mondott szaktudományok tényei, nem úgy mint a természettudományoké, melyekben lehetetlen fel nem ismerni az objektív vonást, mint a filozófusok mondják, vagyis köznyelven szólva a tőlünk való függetlenséget, valamennyien a mi tényeink. Az ember szellemi ereje hozta létre valamennyit s ugyancsak ez a szellemi erő rendezi valamennyit. Ismét filozofus nyelven szólva: az emberi jelenségeknek úgy tárgya, mint vizsgáló alanya egy, a mit más-más névvel, de azonos értelemmel, hol léleknek, hol szellemnek, hol öntudatnak stb. nevezünk.

Közös forrásból vevén eredetöket, valamint megismerésöket, az emberi jelenségek különféle csoportjai s ezen csoportoknak szaktudományai csak egymásra való vonatkozásukban, netán valamennyiüket átható közös törvényekben lelhetik igazi magyarázatukat.

És most, mielőtt végkövetkeztetésemhez, a filozófia uralmának dicsőítéséhez jutnék, arról teszek említést, hogy az emberi jelenségek kölcsönös vonatkozásainak felderítésére s törvényeiknek megállapítására alapította Comte Ágost az úgynevezett szociológia tudományát. Ez a tudomány, bár Spencer nagy erudíciót fejtett ki érdekében, mind máig fiatal éveit éli, a nélkül, hogy akár tárgya határainak kijelölésében akár módszere

sikereiben az érettség fokát elérhette volna. Meg van merész vágya, hogy az emberi jelenségek rendezésében a vezérszerepet átvegye. Törekszik arra is, hogy minden humánus tudományt zászlaja alá sorakoztasson. Már arra is gondolt, hogy ő lesz a tények másik felének, szinte a szerves anyagtól kezdve, a biológián át, föl a teljes ethikai problémákig, filozófiája.

Ám legyen! Kisértse meg hódító utját. A filozófia szívesen fogadja fegyvertársává. De csakis ezzé. Mert trónját nincs miért féltse tőle. A filozófia ugyanis megtartja vele szemben is univerzalitását. Végponton elvitathatatlanul magának tartja fenn nemcsak az ismeretek mindkét világának, a természeti és emberi jelenségeknek egybefüggését, de a mi fő: a megismerés problémájának magyarázatát is.

Hálás elismeréssel fordul barátaihoz, a természettudományokhoz és a társadalomtudományokhoz, de a megoldás, beláthatatlan idők hosszú, de jól végezve a legérdekesebb munkája, a filozófia kezében van.

Ezt a vezérszerepét nem is annyira vitatja, mint inkább egyszerűen tagadja a *bureau*. És erről kell még ejtenem néhány szót. Tagadhatatlanul igaz, hogy a társadalmi együttélés elengedhetetlen föltétele a jogszolgáltatás és a közigazgatás. Mindkettőnek alapja pedig a törvény. Nem a természeti, hanem a tételes államjogi és polgári törvénykönyv. Az alkalmazással foglalkozók azonban rendszerint úgy megszokják a törvény föltétlen szabályozó erejét, hogy — kivételével természetesen az emelkedett főknél —, gondolatukban helyet sem engednek másnak. Előttük minden újítás, minden reform, minden törvényalkotás, még inkább

a törvény és alkalmazása felett való filozófálás mint a fennálló rend felforgatása tűnik föl. Így van, így kell lenni, ez a jelszavuk. De ezen az: ígyen, a kész törvényt értik.

Pedig a törvény — épen ellentétben a természeti törvénynyel — az örökké alakuló viszonyokhoz kénytelen alkalmazkodni. Ezeknek a viszonyoknak alakulása pedig az összes társadalmi ható erőknek számbavételét, a Comte-féle: *vue d'ensemble*-t követeli. Igazi törvényhozó, hivatott államférfi épen ebben az áttekintésben tudja erejét. Micsoda kormányos az, a ki előre nem lát? alkalmazták a kérdést az állam kormányzóira is. Ez az előrelátás, Bacon-tól Comte-ig, — *prévoir c'est pouvoir* — valamennyi filozófus kedvelt ismertetőjele és *devise*, egyúttal az államférfié is. A filozofia ügyét tehát erről az oldalról sincs miért féltünk.

De nem is a félelemről akarok immár szólni, hanem inkább az önérzetről, a nagy hivatottságról, mely kell hogy a filozófiát és munkásait eltöltse. El részben napjaink egy érdekes eseményét is idézhetem. A katolikus egyház, ez a bámulatos ethikai intézmény, ritka tapintattal megérezte, mint válságos időkben rendesen tenni szokta, az események szülő okait. Megérezte most is. A napokban tartott szocialis kurzusán Prohaszka Ottokárt jelölte ki vezérszónokának. És Prohaszka, kinek rendelkezésére állanak az egyháznak összes tételintézkedései és törvényei, valamint saját külön filozófiája, alig érintette a vallásos és egyházi motivumokat, nem az egyház hagyományos, de a tudományos filozofia szellemétől áthatott beszédben sürgette a tette az egyházat. Brunetière könyeket hullatott volna e

beszéd hallására s a könyvek nem az öröm könyvei lettek volna.

Hogy min nyugszik az az önérzet, mely ekként a filozófiát eltöltheti, azt szerkesztői emlékeimből való esettel világosítom meg. 1888-ban a mi nagy öregünk, Brassai Sámuel azzal nyitott be hozzám, hogy cikket hozott a Magyar Philosophia Szemle számára.

— Meg kell mondanom, — szólt hozzám, — hogy a cikk elüt a Szemle pozitivizmusától s a «Filozófia fordulta» címmel új hurokat penget.

— Legyen úgy, — mondám. — Brassai bácsi föltétlen elismerésre számíthat egy filozófiai lap szerkesztőjénél.

A cikk meg is jelent a Szemle VII. IX. és X. évfolyamaiban. Az van benne, hogy mi legyen a filozófia kiinduló pontja. Vizsgálta ilyenül — s itt Brassai szövegezését követem — az *öntudatot*, mely a filozófiai rendszerekben egyszer úgy jelenik meg, mint ok vagy alap, másszor mint következmény. Alapállítmánynak a delfi orákulumbeli feliratban: «Magadat ismerd!» és iszonyu későre a Descartes «Gondolkodom, tehát vagyok», mondatában van meg. Burkoltan és különféle nevek: lélek, szellem, ratio, Vernunft alatt gyakran találkozunk vele. A fődolog az, hogy akár nyíltan, akár burkoltan, az öntudat egy rendszerben sem volt oly alapelőnek (Brassai szava) téve, melyből kiindítva hézag és ugrás nélkül láncolatosan legyen kifejtve, levezetve a filozófiai igazságok sora. Ez utóbbiakat

kilátásba helyezi, magát a kiinduló pontot pedig ekkép fejezi ki Brassai: «Vagyok és tudom, hogy vagyok.»

A cikk e helyére érve figyelmeztettem az öreg urat, hogy formulázásának tudok mását.

Meghökken.

Kikerestem neki az Exodus harmadik fejezetét, hol az van elmondva, hogy Mózesnek megjelent az Urnak angyala az égő csipkebokorban s felhívja Izrael népének Egyiptomból való megszabadítására. És mondá Mózes Istennek: Elmegyek az Izrael fiaihoz és azt mondom nekik: A ti atyáitok istene küldött engem ti hozzátok. Ha azt mondják nekem: kicsoda annak neve? — mit feleljek nekik? Akkor Isten azt mondta Mózesnek: Ehje, aser ehje «Vagyok, a ki vagyok», és így folytatta: Mondd azt Izrael fiainak: Én vagyok, a ki hozzátok küldött. (13—14).

A bölcsészeti gnómákban a mily gazdag, bölcsészeti rendszerekben ép oly szegény zsidó nép e szavakban: «Vagyok, a ki vagyok» ébredt nemzeti öntudatra. Belőle alkotta meg a hívő zsidó által maig ki nem mondott Jehova nevet. És ez a: «Vagyok, a ki vagyok» szavával kifejezett nemzeti öntudat tartotta fenn a népet annyi ezer éven át.

Ugyanez a «Vagyok, a ki vagyok», vagy mondjuk a megszokottabb néven: az öntudat, a legközvetlenebb bizonyossága az ember szellemi életének. Ez a filozófiai igazságok kútforrása. Ennek elméleti igazságáról hatalmas filozófiai művek szólnak már. Én ethikai igazságából akarok meríteni a mi filozófiai társaságunknak erőt.

Legyünk ma még oly kevesen, legyen nevünk és

munkakörünk még oly kevésbé ismert, csak maradjon meg filozófiai alaptételünk az öntudat, s ennek ethikai értékét kiemelő «Vagyok, a ki vagyok» jelmondata, hódítani fogunk.

Ezzel az alakuló közgyűlést megnyitom.

EMMER KORNÉL ÜDVÖZLŐ BESZÉDE.

Tisztelt filozófiai társaság!

Néhány hete, a képviselőházban mondott egyik beszédemben panaszt emeltem a filozófiai tanulmányok elhanyagolása, az összefoglaló filozófiai fölfogás hanyatlása, a tudományos gondolkozás tompulása és a rendszeres eszmetársítás lassankint kiveszte fölött.

Nem is gyanítottam akkor, hogy azalatt nagyérdemű férfiak javában fáradoznak egy magyar filozófiai társaság létesítésén s hogy fáradozásuk a sikerhez mennyire közel áll.

Kellemesen lepett tehát meg, midőn mindezekről értesültem s a nemrég kézhez vett alapszabálytervezetből arról győződtem meg, hogy az alakuló társaság mindazokat a célokat tűzte ki feladatául, a melyeket — mintegy telepathice kitalálva — említett beszédemben, közvetve óhajokként felállítottam.

A társaság ma megalakult... és önök kegyéből, ime nékem jutott feladatul, hogy azt, áldásos működése s kívánt nagy jövője küszöbén, üdvözljem.

S midőn ezt örömmel teljesítem, lelkem mélyéből hódolok azoknak a nagy elméknek, a kik harmadfél évezreden át, a makro- és a mikrokosmos anyagi és szellemi világának nagy problémáival mélyrehatóan

foglalkoztak s ezzel művelődésünk, erkölcsi értéink alapjait letették, maguk pedig reánk maradt műveikkel és tetteikkel közös halhatatlanságban tovább élve, nem szűnnek meg mindazoknak, a kik hozzájuk fordulnak, majd felemelő példaképekül, majd lelki nevelőkül s tanítókul, majd a sivár köznapiságban kimerült kedélyünknek, üdítő társaságul szolgálni.

Ebben a körben új otthont lelnek valamennyien: a régiek, az újak, de a jövődők is s a filozófiai eszmék láncolatánál, kontinuitásánál fogva, alig marad rendszer, alig marad iskola, mely fölolvasásaink és tárgyalásaink során, méltatást vagy legalább érintést, említést ne találna.

Társaságunk, szerencsés szervezete, miként azt ma megalkottuk, lehetővé teszi, hogy ebben a körben minden rendszer, a legellentétesebb vélemények, egymás mellett békésen törekedhetnek érvényesülésre. Jelszavunk: A jóhiszemű igazságkeresés, a vélemények elfogulatlan meghallgatása, tárgyilagos bírálása és ez alapon, mindenik tagtársnak teljes autonómiája.

Pythagoras krotoni bölcsészszövetségébe csak sikeres vizsga alapján vettek föl új tagot. A vélemény-megegyezést ez úton kellett dokumentálnia a jelentkezőnek s a szövetség tagjai szolidaritásban állottak, felelősséget vállaltak egymásért. Voltak filozófiai szövetkezetek, melyek ezt a szolidaritást, a pártfegyelem tökélyeig fejlesztették ki; mi ellenben, atomisztikus társaság vagyunk és maradunk, a mi aggregatállapotunkat, ha szabad ily kifejezéssel élnem, nem szervi összefüggés, nem vegyi affinitások, hanem inkább mechanikai csatlakozások adják és határozzák meg.

De ez a körülmény nem zárja ki, hogy társaságunk ne fejlődhessék, nagygyá ne válják, hisz nagyszabásu, monumentális épületeknél is az egyes alkatrészeket nem valami forrasztó, ragasztó anyag tartja össze, hanem mindenik alkatrésznek saját sulya adja meg a szilárdságot, teszi az egészet impozánssá és megdönt-hetetlenné.

A rinascimento költői és művészei, miként Grimm kiemeli, a bölcsészeket, tekintet nélkül a korra, melyben éltek és tanítottak, tekintet nélkül a nemzetiségre, a melyből eredtek és tekintet nélkül a rendszerre, a melyet felállítottak, vagy melyhez csatlakoztak: egy coexistens filosofica famiglia-ként szeretik egymásmellé állítani, egymásközt még mindig folytatott eszmecserében tüntetik fel.

Igy gyűjti össze egy családdá Dante az öt megelőzőtt bölcsészeket, így rajzolja Petrarca, Trionfo di Fama című művében, az ó-kor vezérgondolkozóit s azok elődeit, a nagy költőket, s ezeket méltán vette fel a család kötelékébe, mert fantáziájuk hatalmas röptével ők keresték fel és foglalták le primioccupantes, azokat a régiókat, melyeket utánuk a filozófusok, eleinte óvatosan tapogatózva, majd bátrabban bejárva, kutatásainknak megnyitottak.

Még élénkebb színekben és életteljesebb akcióban ecseteli a bölcsészcsaládot Boccaccio Visione Amorosájában, de felülmulja mindezeket Raffael, ki az Athéni Iskola nevezete alatt ismert kompozíciójában szintén együve csoportosította a bölcsészet történelmének legkiválóbb alakjait.

A ki a Vaticán Camera della segnatura nevű ter-

mében levő e frescót szemléli, annak lelkületén a béke és összhang, a humanisztikus öntudat felemelő érzete ömlik el, annyira sugárzik ki ennek a remekműnek mindenik csoportjából és minden egyes alakjából, a nemes tudásvágy, a jóhiszemű igazságkeresés, a legfesztelenebb véleményyszabadság s az az erkölcsi függetlenség, mely a bölcsészettel való komoly foglalkozás legnagyobb jutalma.

Iskolákat képviselő csoportok, önálló rendszereket személyesítő egyéniségek, a mi körünkben is vannak és lesznek és hasonlatképen utalva arra a képre, azt a viszonyt akartam jellemezni, melyben ezek az iskolák, ezek a rendszerek, ezek az egyéniségek társaságunkban kell, hogy megférjenek. Vajha tárgyalásainkat a filosofica famiglia igazi szelleme lengné át, mintha csak azok a nagy mesterek és azok, kik napjainkig nyomdokaikba léptek, itt közöttünk időznének, előadásainkra figyelnének, velünk tárgyalnának!

S most Uraim, engedjék meg, hogy elnöki tisztemből folyóan, de szivem sugallatát is követve, mindenekelőtt köszönetet mondjak azoknak a férfiaknak, a kik társaságunk létrejötte körül fáradoztak, magasztos céljaink megvalósíthatására alapot és keretet teremtettek: továbbá, hogy elnöktársaim, a megválasztott tisztikar és választmány, valamint a magam hálájának adjak kifejezést azért a kitüntető bizalomért, melyet e választás által irányunkban nyilvánítottak, s mely felsorolt társaimat, nagy tudásuk, szerzett érdemeik elismeréseül, nagy értékű munkásságuk jutalmaként, méltóan, — engem pedig érdemetlenül ért; mert mi tagadás benne, ebben a körben, a hol a pozitív isme-

retek oly nagy kincseit találjuk fölhalmozva, az elmélet és a tudományos kutatás annyi kipróbált, harcedzett bajnokát új föladatakra látom felfegyverkezve, — én, a gyakorlati élet embere, a kinek legjobb erejét egy hosszú bírói, ügyvédi és politikai pálya forgácsolta el és emésztette fel: e körben — mondom — vezető szerepre alig érezhetek magamban elég hivatottságot.

Ámde Önök parancsoltak velem s én meghódolok, mert társaságunk céljaiért lelkesülök. Hisz ily körben, a hol amugy is mindenki önmagának legszigorubb és legbölcsebb elnöke, azoknak a céloknak az elérése minden tökéletlenségem mellett is biztosítottnak tekinthető.

Elvégre jogászlétemre, kontárnak kellene lennem, ha kitérnék egy reám nézve kedvezően kínálkozó leonini szerződés megkötése elől. Leonininek ugyanis olyan frigyet nevezünk, a hol az egyik szerződő félnek már előre tulnyomó haszon, oroszlánrész van az üzletből biztosítva, míg a többi szerződő társakat inkább a kötelezettségek és terhek érik; már pedig az előttem egészen kétségtelen, hogy abban az eszmecserében, melyet ebből az elnöki székből vezetni fogok, én csak gazdagodhatom. Annál nagyobb örömmel bocsátom célunk szolgálatába azt a csekély betétet, melyet tehetségeim képviselnek; annál nagyobb odaadással ajánlom fel buzgóságomat és kötelességtudásomat a magyar filozófiai társaságnak, melynek szívem mélyéből kívánom:

Vivat, crescat, floreat!

A MAGYAR FILOZÓFIAI TÁRSASÁG ALAPSZABÁLYAI.

I. SZAKASZ.

A Társaság címe, céljai és eszközei.

1. §. A Társaság címe: «Magyar Filozófiai Társaság». Székhelye Budapest. Pecsétje: köriratban «Magyar Filozófiai Társaság», középpütt «Budapesten».

2. §. A társaság célja: a filozófiai tudományoknak művelése és terjesztése, a filozófiai felfogásnak a tudományok más köreiben is meghonosítása és megszilárdítása, az ethikai érzék ébrentartása és fokozása, a magyar filozófálás történelmi nyomainak feltárása és összegyűjtése, a közéletben felmerülő elvi kérdéseknek filozófiai szempontból tárgyalása.

3. §. A Társaság céljai elérésére a következő eszközöket alkalmazza:

- a) nyilvános felolvasásokat és vitatkozásokat tart;
- b) népszerű előadás-ciklusokat vagy tanfolyamokat rendez;
- c) folyóiratot és önálló műveket ad ki;
- d) tagjai számára filozófiai könyvtárt állít fel.

II. SZAKASZ.

A Társaság tagjai. Ezek jogai s kötelességei.

4. §. A Társaság tagjai háromfélék:

- a) Tiszteletbeliek,
- b) Alapítók,
- c) Rendesek.

5. §. Tiszteleti tagokul köztiszteletben álló oly férfiak választathatók, kik a filozófia művelése, vagy a Társaság körül kiváló érdemeket szereztek. A választmány javaslatára a közgyűlés által élethossziglan választatnak s ugyanazokat a jogokat gyakorolják, mint a rendes tagok.

6. §. Alapító tagok azok, kik a Társaság céljaira egyszersmindenkorra legalább 200 koronát fizetnek. Jogaik ugyanazok mint a tiszteleti és rendes tagoké.

7. §. Rendes tag lehet az, kit jelentkezése alapján a választmány ilyenül felvesz.

8. §. A rendes tag három-három évre kötelezi magát a tagságra. A tagsági díj évi hat korona.

9. §. Minden tagnak szavazási és indítványozási joga van, választó és választható.

10. §. A Társaság által kiadott folyóíratból minden tagnak egy-egy példány jár. A Társaság többi kiadványait pedig egy-egy példányban minden tag mérsékelt áron kaphatja.

11. §. A ki a Társaságból ki akar lépni, köteles ebbeli szándékát az elnökségnek, még pedig a ciklus lejáratára előtt legalább három hónappal bejelenteni.

III. SZAKASZ.

A társaság szervezete.

12. §. A Társaság ügyeit intézik:

- a) A közgyűlés.
- b) A választmány.
- c) A tisztikar.
- d) A számvizsgáló bizottság.

A közgyűlés.

13. §. A közgyűlést a tagok összesége alkotja s évenként legalább egyszer, a választmány által kijelölt időben ül össze.

Feladatai: a választmány és a tisztikar megalakítása; tiszteletbeli tagok választása; a választmány és tisztikar előző évi munkásságának dolgában határozat hozatal; a jövő évi

költségvetés megállapítása; az alapszabályok módosítása s a Társaság esetleges felosztatása.

A közgyűlést, mely mindig nyilvános, az elnök, akadályoztatása esetén egyik alelnök, legalább 8 nappal előbb hívja össze s azt a filozófia valamely aktuális kérdést tárgyaló beszéddel nyitja meg. Ugyanekkor még két felolvasás tartható.

Indítványok a közgyűlés előtt három nappal adandók be a választmányhoz.

A közgyűlés határozatképességéhez a tisztviselőkön kívül legalább 10 tag jelenléte szükséges; a határozatok általános szótöbbséggel hozatnak. A szavazatok egyenlősége esetében az elnök szava dönt.

A választmány.

14. §. A választmány beleszámítva a tisztikart, (elnök, két alelnök, titkár, pénztáros) 30 tagból áll. Egyik alelnök a titkár, a pénztáros és 15 választmányi tag a fővárosi, másik alelnök és hét választmányi tag a vidéki tagok sorából választatik. Határozat hozatalára, a tisztikart is beleszámítva, legalább öt tag jelenléte szükséges. A választmány székhelye Budapest. Tagjai, valamint a tisztikar is három évre választatnak.

A választmány feladata: mind a maga, mind a közgyűlés ügyrendjének elkészítése; a közgyűlés idejének megállapítása; a beérkező indítványok felől való intézkedés; a költségvetés előkészítése; a közgyűlés határozatainak végrehajtása; tagok gyűjtése és fölvétele; a társaság folyóiratának alkalmas időben megindítása; a felolvasások és cikkek dijkulcsának megállapítása; s a Társaság céljaira mindazon alkalmas intézkedések megtétele, a melyek nem a közgyűlés hatáskörébe tartoznak.

A felolvasó ülések és a vidéki körök.

15. §. A választmány időnkint nyilvános felolvasó üléseket tart, melyen a filozófia körébe tartozó problémákat tárgyalnak, a napi politikai vagy egyházi kérdések kizárásával.

A felolvasó ülések nyilvánosak, ezeken határozatok nem hozatnak, az egyes tagok véleményével a Társaság szolidaritást nem vállal, még ha eltérő vélemény nem nyilvánított is.

16. §. A választmány feladatai közé tartozik ugyanilyen célú és szervezetű vidéki köröket Magyarország főbb városaiban létesíteni. A vidéki körök szervezete és a központtal való viszonya az ügyrend keretében állapítandó meg.

IV. SZAKASZ.

A tisztikar.

17. §. Az *elnök* képviseli a társaságot a tagok, a hatóságok és harmadik személyek irányában; vezeti a társaság üléseit; kiutalványozza a közgyűlés által megállapított költségeket; a társaság pénztárát, könyvtárát évenként megvizsgálja. Akadályoztatása esetén az alelnökök egyike helyettesíti.

18. §. A *titkár* kezeli a tagok törzskönyvét, az irodaügyet és a levelezést, írja az ülések jegyzőkönyveit s gondoskodik közzétételéről a társaság folyóiratában, valamint a napilapok informálásáról. A közgyűlésen jelentést tesz a társaság lefolyt évi működéséről. A Társaság folyóiratát a választmány közreműködésével szerkeszti. Az ő feladata a filozófiával foglalkozó irodalmi erőket a Társaság körül csoportosítani, alkalmas írókat, akár tartozzanak azok a Társaság kötelékébe, akár nem cikkek, bírálatok írására megnyerni, egyszóval a Társaság érdekében széles körű propagandát kifejteni. Kezeli a társaság könyvtárát; a folyóirat névtelen közleményeiért a felelősséget ő viseli. Mihelyt a Társaság anyagi helyzete megengedi évi tiszteletdíjban részesül, melyet a választmány javaslatára a közgyűlés állapít meg.

19. §. A *pénztáros* beszedi a bevételeket, kifizeti az elnök által aláírt utalványokat s a választmányi ülésen számot ad a pénztár állásáról, a készpénzt gyümölcsözőleg elhelyezi, a lefolyt évről pénztári kimutatást s a következő évre költségvetést terjeszt elő.

20. §. A *számvizsgáló bizottság* a közgyűlés által évről-évre választott három fővárosi rendes tagból áll s nemcsak joga, hanem kötelessége is, hogy a Társaság vagyoni ügyei felett őrködjék. E célból joga van a Társaság pénzkezelését bármikor megvizsgálni s ezenkívül a zárszámadásokat a közgyűlést megelőzőleg tartozik megvizsgálni. Működéséről a közgyűlésnek jelentést tesz s ugyanakkor indítványnyal javasolja közgyűlésnek a választmány és a tisztikar felmentését, vagy felelősségre vonását. Tagjai a választmányi ülésekre meghívandók, ott tanácskozó és indítványozó joggal élhetnek, szavazatuk azonban nincs.

V. SZAKASZ.

Alapszabályok változtatása. Feloszlás.

21. §. Jelen alapszabály módosítható lesz, ha a választmány, vagy tíz rendes tag ez iránt formális indítványt nyújt be. A javasolt módosítás életbe lép, ha azt olyan közgyűlés fogadja el, melyen az összes akkori tagoknak legalább egy harmad része van jelen.

22. §. A Társaság feloszlását egy évnegyeddel előbb kihirdetendő közgyűlésen a tagok kétharmada határozza el. Ha ennyi nem gyűlt egybe, akkor egy újabb, hasonló módon kihirdetendő közgyűlésen a jelenlevő tagok kétharmada dönt.

23. §. A Társaság feloszlása esetén minden vagyona a feloszlató közgyűlés által kijelölendő közművelődési célra fordítandó. E határozat azonban foganatosítás előtt a m. kir. belügyminiszteriumhoz fölterjesztendő.

24. §. Az 1875. évi május hó 2-án 1508. eln. sz. a. kelt, az egyesületekre vonatkozó belügyminiszteri szabályrendelet 9. pontjához képest, «az egyesület az esetben, ha az alapszabályokban meghatározott célt és eljárást, illetőleg hatáskörét meg nem tartja, a királyi kormány által, a mennyiben további működésének folytatása által az állam vagy egyleti tagok vagyoni érdeke veszélyeztetnék, haladéktalanul felfüggesztetik s a felfüggesztés után elrendelendő szabályos vizsgálat ered-

ményéhez képest végleg fel is oszlattatik vagy esetleg az alapszabályok legpontosabb megtartására különbeni felosztás terhe alatt köteleztetik.»

Dr. Emmer Kornél s. k.
elnök.

108379 szám.
Vc

Látta a m. kir. belügyminister azzal a hozzáadással, hogy az alapszabályok módosítása tárgyában hozandó közgyűlési határozat, jóváhagyás végett, a m. kir. belügyministeriumhoz fölterjesztendő.

Budapesten, 1901. évi október hó 10-én.

A minister helyett: Gullner, államtitkár s. k.

(P. H.)

A TÁRSASÁG TAGJAINAK NÉVJEGYZÉKE,

*az 1901. évi november 3-án tartott választmányi ülésig
történt jelentkezések alapján.*

A.

Acsay Antal dr., Budapest
Admeto Géza, Budapest
Albert József, Pozsony
Alexander Bernát dr., Budapest
Alter Béla, Veszprém
Altstädter Károly, Klenóc
Andörk^ő Aurél dr., Budapest
Antal Géza dr., Pápa
Aranyosi Miksa, Budapest

B.

Balogh Ármin, Budapest
Balog Péter, Budapest
Barabás Ábel dr., Temesvár
Barta Mór dr., Losoncz
Beer Ferencz, Eperjes
Belohorszky Gábor, Ujvidék
Belyák Bernát, Eperjes
Benka Gyula, Szarvas
Berkovits Ferencz dr., Nagyvárad
Biedermann Adolf, Eger
Böhm Károly dr., Kolozsvár

Bokor József dr., Budapest
Brunovszky Rezső, Temesvár
Buday József dr., Budapest

D.

Dach János, Pozsony
Dénes Lajos, Budapest
Dietrich Gyula, Pozsony
Dittler Ida, Munkács
Dudás Andor, Zenta
Dudás György, Budapest

E.

Emmer Kornél dr., Budapest
Endre János, Ujpest

F.

Farkas Emil, Budapest
Fejes Áron, Székely-Udvarhely
Fekete József, Budapest
Felvényi Géza, Sopron
Fényes Dezső, Budapest
Fináczy Ernő dr., Budapest
Fischer Adolf, Budapest

Florián Károly dr., Eperjes
 Földes Géza, Budapest
 Fraunhoffer Lajos, Budapest
 Friedrich Jenő dr., Budapest
 Frisch Ármin, Budapest
 Fritye Gyula, Paks

G.

Gábor Ignác, Budapest
 Gaghis Dénes, Ujvidék
 szentgerliczei Gagay Dénes
 Gál Kelemen dr., Kolozsvár
 Guttenberg Pál, Budapest
 György Aladár, Budapest

H.

Hackenberger László, Arad
 Hackl N. Lajos, Budapest
 Hajos Izsó dr., Nagy-Bánom
 Huller Jenő, Szatmár
 Hampel Antal dr., Budapest
 Hamvas József dr., Pozsony
 Hebentanz Nándor, Budapest
 Hefti Frigyes, Budapest
 Holenia Gyula dr., Eperjes
 Hönigsberg Márk, Miskolc
 Horváth Ödön dr., Eperjes

I.

Illyesfalvi Vitéz Aladár dr.,
 Losoncz
 Jász Géza, Budapest
 Jászi Oszkár, Budapest
 Jeszenszky István dr., Pozsony

K.

Kacsóh Pongrácz dr., Budapest
 Kalmár Elek, Lőcse
 Kapossy Lucian dr., Pápa
 Kannitz Lajos, Budapest
 Karinthy József, Budapest
 Kárpáti Sándor, Trencsén
 Kégl György, Csala, Fehérmege
 Keith Károly, Székely-Udvarhely
 Kelen Ferencz, Budapest
 Kemény Ferencz, Budapest
 Kirschhaver Leo, Budapest
 Klinda Kálmán, Kaposvár
 Koltai Virgil, dr., Budapest
 Kőrösy György, Eperjes
 Krécsy Béla, Budapest
 Krausz Jakab dr., Budapest
 Krausz Sándor, Kolozsvár
 Kun Sámuel, Budapest
 Kurtz Sándor dr., Szatmár

L.

Lakos Béla dr., Pápa
 Lázár Béla dr., Budapest
 Lázár Riza, Budapest
 Léderer Ábrahám, Budapest
 Lendl Adolf dr., Budapest
 Losonczy Lajos dr., Pozsony
 Lustig Emma, Budapest

M.

Madách Aladár, Alsó-Sztrégova
 Makai István, Pápa
 Mannheimer Gusztáv, Budapest

Markusovszky Samu, Pozsony
 Melich János dr., Budapest
 Micsinay Hugo, Moson-Galos
 Mikola Sándor dr., Budapest
 ifj. Mitrovics Gyula, Sárospatak
 Murgú Illés, Budapest

N.

Nagy István, Budapest
 Novák Sándor, Sárospatak

P.

Palágyi Lajos, Budapest
 Palágyi Menyhért, Berlin
 Palatinus Károly, Kaposvár
 Pályi Ede dr., Budapest
 Pauler Ákos dr., Páris
 Pekár Károly dr., Lőcse
 Peres Sándor, Budapest
 Pintér Ákos, Budapest
 Posch Árpád, Pozsony
 Posch Jenő, Budapest
 Pospesch Ákos, Budapest

R.

Rác Lajos, Sárospatak
 Ranschburg Pál dr., Budapest
 Révai Sámuel, Budapest
 Roboz Andor, Budapest
 Rombauer Emil, Brassó
 Rosenberg Izidor, Budapest

S.

Sáfrány Lajos, Debreczen
 Sárkány Miklós, Marosvásárhely

Scheerer Lajos, Losoncz
 Schmitt Jenő dr., Budapest
 Sebesztha Károly, Temesvár
 Seemayer Willibald, Budapest
 Serédi P. Lajos, Budapest
 Sikolya Antal, Legenye
 Simon József dr., Losoncz
 Sipos János, Csernátfalu
 Smidt József dr., Budapest
 Solymossy Sándor dr., Budapest
 Somló Bódog, Budapest
 Spitzer Márk, Budapest
 Steiner Lajos dr., Budapest
 Stirling János dr., Budapest
 Szabadi József dr., Székesfehérvár
 Szabolcsi Lajos, Budapest
 Szántó József, Gömör Rozsnyó
 Székely György dr., Sárospatak
 Székely István dr., Nagyszeben
 Sziklai Henrik, Eperjes
 Sziklai Jenő, Budapest
 Szitnyay Elek dr., Budapest
 Szilávik Mátyás dr., Eperjes

T.

Tamásovich Timot, Kismárton
 Tankó Béla, Szászváros
 Tirtch Gergely dr., Uj-Pazua
 ifj. Tholnay Lajos, Budapest
 Tüdös István dr., Sárospatak

U.

baranyavári Ullmann Pál dr.,
 Budapest

V.

Vajda György, Szelecske
 Vajda Vilmos, Balassagyarmat
 Vajna Elemér, Kézdi-Vásárhely
 Valenszki Gyula, Budapest
 Vass Árpád, Halas
 Várady Ödön dr., Nagy-Várad
 Várady Zsigmond, Budapest
 Váró Béni, Fogaras
 Vida Sándor dr., Szatmár
 Vilányi Lajos, Budapest

W.

Wagner Lajos dr., Pozsony
 Wallentini Samu dr., Eperjes
 Weszelyi Ödön dr., Budapest
 Wonaszek Antal dr., Budapest

Z.

Zigány Zoltán, Budapest
 Zindl Béla dr., Budapest
 Zippernowszky Károly dr., Budapest
 Zlinszky Aladár dr., Budapest
 Zoltán Lipot, Szobiok
 Zombori Andor, Sárospatak
 Zsemley Oszkár, Zólyombreszno

Intézetek:

Az áll. polg. isk. tanítóképző
 könyvtára Budapest
 A csáktornyai áll. m. kir. polg.
 isk. tanári testülete
 Az eperjesi Szécsényi-kör könyvtára
 A pozsonyi evang. lyceum
 A székelyudvarhelyi r. kath. fő-
 gymnasium
 Áll. tanítóképző-intézet tanárkara
 Déva.

A MAGYAR FILOZÓFIAI TÁRSASÁG első nyilvános felolvasó ülését 1901. évi november 24-én, d. e. 10 órakor tartja meg a M. T. Akademia első-emeleti felolvasó termében.

Ennek napirendje :

1. Elnök az ülést megnyitja.
2. Titkár előterjeszti jelentését.
3. Dr. BÖHM KÁROLY, egyetemi tanár, felolvassa következő czimű értekezését:

«A filozófiai irányok különbözőségének gyökereiről és megegyeztetésük lehetőségéről.»

4. Dr. RANSCHBURG PÁL, idegorvos :

«Felfogásbeli tévedéseink törvényszerűségéről,»
tart, bemutatásokkal kapcsolatos előadást.

A TÁRSASÁG TOVÁBBI MŰKÖDÉSÉRE VONATKOZÓ TUDNIVALÓK.

1. A társaság «Közleményei» egyelőre csak időhöz nem kötött füzetek alakjában fognak megjelenni; de rendszeres filozófiai folyóirat kiadását tervezzük.

2. Felolvasó üléseinket lehetőleg, havonként tartjuk meg.

3. Felolvasást a titkárnál, dr. Lázár Béla urnál, (Budapest, VII. Rottenbiller-utca 4/B) kell bejelenteni; ugyanahhoz küldendők be a kiadásra felajánlott munkálatok is.

Felolvasásra jelentkezhettek, dolgozatot beküldhet az is, aki nem tagja a Társaságnak.

4. Tagul leendő felvételre szintén a titkárnál kell jelentkezni. (Alapszabályok 4. 8. §§.)

5. A tagdíjat a Társaság pénztárosánál, Jász Géza urnál, (Földhitelintézet) kell lefizetni.
